

22. Què són els gnòstics?

El nom de “gnòstic” ve de la paraula grega “gnosi”, que significa coneixement; gnòstic és per tant qui adquireix un coneixement especial i viu segons ell. El terme “gnosi” no té en principi sentit pejoratiu. Alguns sants Pares com Clement d'Alexandria i sant Ireneu parlen de la gnosi en el sentit del coneixement de Jesucrist obtingut per la fe: “la veritable gnosi -escriu sant Ireneu- és la doctrina dels Apòstols” (Adv Haer IV 33).

05/06/2006

El terme “gnòstic” va adquirir sentit pejoratiu quan va ser aplicat pels mateixos Pares a certs heretges que van tenir notable relleu entre els segles II i IV. El primer en designar-los així va ser sant Ireneu, qui en veu l’origen en la heretgia de Simó el samarità (Ac 8,9-24), i diu que els seus seguidors es van propagar per Alexandria, Àsia Menor i Roma, donant lloc a “una multitud de gnòstics que emergeixen del sòl com si de bolets es tractés” (*Adv Haer* . I. 29.1). D'ells, contínuament dient Sant Ireneu, deriven els valentinians, que són els que ell combat directament. Explica tal abundància i diversitat de sectes dient que “la majoria dels seus fautors -en realitat, tots- volen ser mestres; marxen de la secta que van abraçar i ordeixen un ensenyament a partir d'una nova doctrina, i després

a partir d'aquesta sorgeix encara una altra, mes tots insisteixen a ser originals i a haver trobat per si mateixos les doctrines que de fet es van limitar a compaginar” (*Adv Haer* . 1.28.1).

D'aquestes informacions d'Ireneu i de les d'altres Pares que també van haver de combatre aquests heretges (especialment sant Hipòlit de Roma i sant Epifani de Salamina), es dedueix que va ser tal la quantitat de grupúsculs (simonians, nicolaïtes, ofites, naasens, setians, perates, basilidians, carpocratians, valentinians, marcosians) i mestres (Simó, Cerint, Basílides, Carpócrates, Cerdó, Valentí, Tolomeu, Teodot, Heracleó, Bardesanes...), que van caure sota la designació de “gnòstics”, i que només de manera molt genèrica se'ls pot agrupar sota un qualificatiu. De les obres herètiques “gnòstiques” descobertes el 1945 a Nag Hammadi (alt Egipte),

al voltant d'unes quaranta, es treu una impressió semblant: cada obra conté la seva pròpia orientació doctrinal herètica.

Dintre d'aquesta diversitat descrita, els més coneguts són els gnòstics valentinians, i també els que més influència van exercir. Actuaven dintre de l'Església com “una fera infiltrada”, diu sant Ireneu. Tenien les mateixes Sagrades Escriptures que l'Església, però les interpretaven en sentit contrari. El Déu veritable, segons ells, no era el Creador de l'Antic Testament; distingien diversos Cristos entre els éssers del món celeste (eons); estimaven que la salvació s'obté pel coneixement d'un mateix com a espurna divina tancada dins la matèria; que la redempció del Crist consisteix a despertar-nos a aquest coneixement; i que només els homes espirituals (*pneumatikoí*) estan destinats a la salvació. El caràcter elitista de la

secta i el menyspreu del món creat configuraven, entre altres trets, la mentalitat d'aquells heretges, els més representatius dels “gnòstics”.

Bibliografia: Raymond Kuntzmann – Jean-Daniel Dubois, *Nag Hammadi. Evangelio de Tomás. Textos gnósticos de los orígenes del cristianismo* (Verbo Divino, Estella 1998). Ofereix una presentació senzilla i força completa de tota la biblioteca de Nag Hammadi.

Gonzalo Aranda

pdf | document generat
automàticament des de [https://
dev.opusdei.org/ca-ad/article/22-que-
son-els-gnostics/](https://dev.opusdei.org/ca-ad/article/22-queson-els-gnostics/) (10/08/2025)